

Granskning av bokslut per 2016-12-31

Granskningsrapport

Uppsala kommun, Överförmyndarnämnden

KPMG AB

2017-04-12

Antal sidor 4

Antal bilagor 3;

- ÖFNs verksamhetsberättelse i kommunens årsredovisning
- ÖFN verksamhetsplan 2016, uppföljning
- Granskning av överförmyndarverksamheten

Uppsala kommun Granskning av bokslut för ÖFN 2016.docx

1 Inledning

Vi har av Uppsala kommuns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska Överförmyndarnämndens bokslut för räkenskapsåret 2016. Uppdraget ingår i revisionsplanen för Uppsala kommun år 2016.

Kommunens revisorer ska enligt 9 kap KL¹ bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål som fullmäktige beslutat (9 a §). Revisorerna ska pröva om räkenskaperna är rättvisande (9 §). Revisorernas uttalande avges i revisionsberättelsen.

Vårt uppdrag har varit att översiktligt granska nämndens bokslut i syfte att ge revisorerna ett tillräckligt underlag för revisionsberättelsen.

Granskningen har genomförts under ledning av Bo Ädel, auktoriserad revisor.

2 Om nämnden

Överförmyndarnämnden i Uppsala län är en gemensam nämnd för Uppsala, Knivsta, Heby, Tierps, Älvkarleby och Östhammars kommuner. Nämnden har Uppsala kommun som värdkommun och bildades 2011.

Överförmyndarnämnden är en kommunal tillsynsmyndighet. Tillsynen ska se till att den kommuninvånare som har en ställföreträdare i form av god man, förvaltare eller förmyndare ska få det hen har rätt till, både ekonomiskt och rättsligt. Tillsynen utgår från föräldrabalken, förmynderskapsförordningen och lagen om god man för ensamkommande barn.

3 Granskningsresultat

3.1 Räkenskaperna

Vi bedömer, beaktat ovan, att bokslutet i allt väsentligt ger en rättvisande bild av nämndens resultat och ställning. Bokslutet har i allt väsentligt upprättats i enlighet med den kommunala redovisningslagen och god redovisningssed.

¹ Kommunallag (1991:900)

3.2 Resultaträkning

Belopp mkr	2016	2015	2014
Verksamhetens intäkter, externt	58,0	15,7	9,7
Verksamhetens intäkter, internt	18,9	14,3	13,8
<i>Verksamhetens intäkter, totalt</i>	<i>76,9</i>	<i>30,0</i>	<i>23,5</i>
Personalkostnader	-69,6	-27,2	-20,6
Övriga kostnader	-6,3	-3,7	-2,6
<i>Summa kostnader</i>	<i>-75,9</i>	<i>-30,9</i>	<i>-23,2</i>
Resultat	1,0	-0,9	0,3

Ökningen av intäkter och kostnader under 2016 jämfört med 2015 är en följd av ökningen av ensamkommande barn. Intäkter från riktade statliga bidrag uppgår till ca 54 mkr.

3.3 Underlag för revisorernas bedömning utifrån fullmäktiges mål

Enligt bestämmelser i kommunallagen (KL) ska fullmäktige i budgeten ange finansiella mål och verksamhetsmål som har betydelse för god ekonomisk hushållning. Revisorerna ska bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de av fullmäktige beslutade målen för den ekonomiska förvaltningen.

3.3.1 Finansiella mål

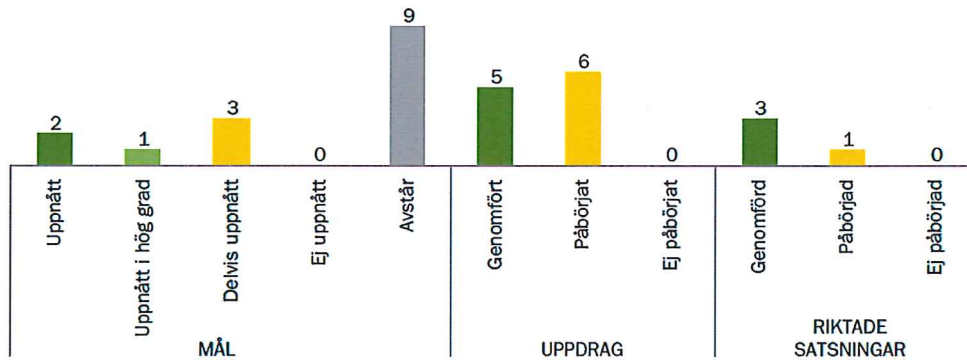
Nämnden har inget finansiellt mål fastställt utöver budgeten. Resultatet är ett överskott på 0,1 mkr i förhållande till budget.

Vi bedömer resultatet som förenligt med nämndens finansiella mål.

3.3.2 Verksamhetsmål

Nämnden är som gemensam nämnd inte bunden av Uppsala kommunfullmäktiges inriktningsmål och har därför valt bort ett antal av dessa mål.

För de mål, uppdrag och riktade satsningar som berör nämnden blev utfallet för 2016:

Vi bedömer resultatet som förenligt med fastställda mål.

3.4 Intern kontroll

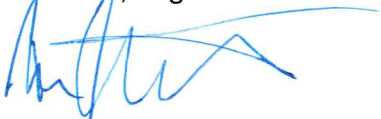
Nämnden ska enligt internkontrollplanen följa upp bevakningar, fördelning av arvodeskostnader, tillståndsärenden för bostadsförsäljningar och klagomålshanteringen tre gånger årligen. Uppföljning skedde i april, augusti och i januari.

Vi bedömer att de områden nämnden följer upp är rimliga och att de analyser nämnden gjort av utfallet av uppföljningen är rimlig.

4 Fördjupningsgranskning

KPMG har även genomfört en fördjupningsgranskning av nämnden, benämnd Granskning av överförmyndarverksamheten, daterad i december 2016. Granskningsrapporten bifogas.

KPMG, dag som ovan

Bo Ädel
Auktoriserad revisor

Överförmyndarnämnden

Överförmyndarnämnden i Uppsala län är en gemensam nämnd för Uppsala, Knivsta, Heby, Tierps, Älvkarleby och Östhammars kommuner. Nämnden har Uppsala kommun som värdkommun och bildades 2011.

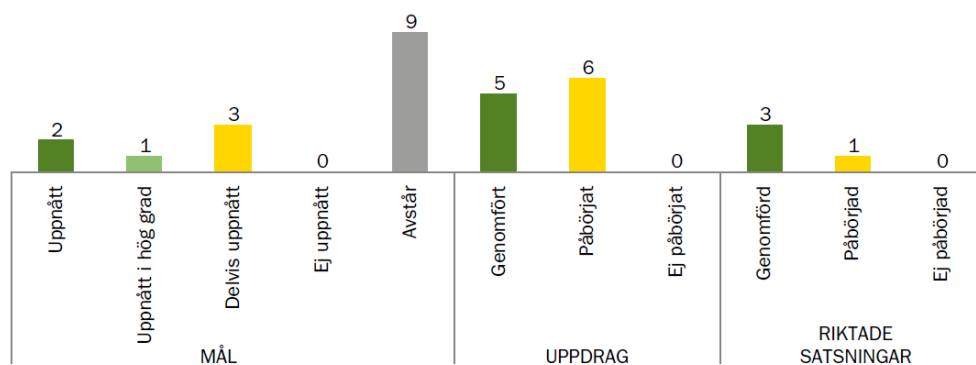
Överförmyndarnämnden är en kommunal tillsynsmyndighet. Tillsynen ska se till att den kommuninvånare som har en ställföreträdare i form av god man, förvaltare eller förmyndare ska få det hen har rätt till, både ekonomiskt och rättsligt. Tillsynen utgår från föräldralken, förmynderskapsförordningen och lagen om god man för ensamkommande barn.

Viktiga händelser under året

Inledningen av 2016 präglades av arbete för att alla de ensamkommande barn som kom under hösten 2015 och i januari 2016 skulle få en god man.

Under hösten fattade Håbo kommunfullmäktige samt samtliga kommunfullmäktige i de sex kommuner som ingår i den gemensamma nämnden, beslut om att ansluta Håbo till den gemensamma förvaltningen från den 1 januari 2017 och till den gemensamma nämnden från den 1 januari 2019. Enköpings kommun fattade i november 2016 ett inriktningsbeslut om att gå med i den gemensamma nämnden och förvaltningen.

Måluppfyllelse

Översikt över mål, uppdrag, riktade satsningar för överförmyndarnämnden.

Som gemensam nämnd arbetar överförmyndarnämnden på uppdrag av flera kommuner utifrån ett gemensamt avtal. Nämnden är därför inte bunden till att ta sig an Uppsala kommunfullmäktiges inriktningsmål och uppdrag på samma sätt som övriga nämnder. Här följer ett antal exempel på hur nämnden arbetat med att uppfylla fullmäktiges styrning under året.

Inriktningsmålet om *god service, enkelhet och korta handläggningstider* är delvis uppfyllt. I enlighet med en av fullmäktiges riktade satsningar finns e-tjänster på plats för alla stora åtgärder som en ställföreträdare kan ställas inför förutom årsräkning. Processer och rutiner har sett över för att säkerställa en rättssäker handläggning av den stora mängden ärenden nämnden haft (också det i enlighet med en riktad satsning). Handläggningstiderna har hållits under perioden förutom i några få fall.

Den sista december 2016 hade nämnden tillsyn över 1190 ensamkommande barn i samtliga sex kommuner att jämföra med 1750 ensamkommande barn 2015. Början av året var intensivt. Fram till april såg nämnden till att sammanlagt 826 ensamkommande barn fick en god man. Av dessa barn var det över 80 procent (673 barn) som avsåg Uppsala kommun, medan resterande avsåg Heby, Knivsta, Tierp, Älvkarleby och Östhammar. Den riktade satsningen om att hitta nya vägar för rekrytering pågår fortfarande, men har redan gett resultat. Från den 1 april fanns det inga ensamkommande barn som

behövde vänta på att få god man. Mot slutet av året fanns det ett överskott av personer som önskade ta uppdrag som god man för ensamkommande barn.

Antalet övriga ärenden har ökat under året, för Uppsalas del från 1110 godmanskap 2015 till 1214 godmanskap 2016 (9 procent). Ökningen gäller främst gruppen äldre och personer med både missbruk och psykisk sjukdom. Under våren 2016 har handläggningstiderna för godmanskap och förvaltarskap varit längre på grund av den stora ökningen av ärenden med ensamkommande barn.

Nämnden bedömer att arbetsgivarmålen om *rättighet till heltid* och *attraktiva möjligheter och villkor* är uppfyllda. Arbetet mot målet om att *medarbetare ska ha förutsättningar för att nå överenskommen prestation* är påbörjat genom utvecklingen av lönekriterier.

Nämnden har två huvudtyper av kostnader: arvode till ställföreträdare som hjälper kommuninvånare och kostnader för överförmyndarförvaltningen som har i uppgift att rekrytera och kontrollera dessa ställföreträdare.

Belopp i miljoner kronor för Uppsalas del	KF-budget 2016	Nettokostnad 2016	Resultat 2016	Resultat 2015
ÖVERFÖRMYNDARNÄMNDEN	15,4	14,4	1,0	-0,9
Politisk verksamhet	15,4	14,4	1,0	-0,9
Familjerätt	0,0	0,0	0,0	0,0
Flyktmottagande	0,0	0,0	0,0	0,0
Nettoinvestering	0,1		0,1	

Nämnden har ett överskott jämfört med budget med drygt en miljon kronor. Detta beror på att det budgettillskott som samtliga kommuners kommunstyrelseordförande beslutade om i november 2015. För Uppsala kommuns del betalades det ut först i februari 2016. Uppsala kommuns andel var på 970 000 kr. Sett till tvåårsperioden 2015 och 2016 gör nämnden ett nollresultat.

Utvecklingen inom de verksamheter nämnden ansvarar för

Uppsala har efter personalutökningar under 2016 ungefär samma antal ärenden per anställd som andra större kommuner såsom Göteborg och Malmö, drygt 300 ärenden. Av R9-kommunerna är det enbart Jönköping och Gävle som har ungefär lika många ärenden per anställd som den gemensamma nämnden. Övriga kommuner i R9 har mellan 143 och 232 ärenden per anställd. Den nationella statistiken för överförmyndares verksamhet är ny och innehåller vissa brister, men den tyder på att det finns ett samband mellan antalet ärenden per handläggare och kostnad för verksamheten. Nämnden tycks ha en mer kostnadseffektiv verksamhet än många andra jämförbara kommuner.

Könsuppdelad statistik visar på mycket små skillnader mellan kvinnor och män, som har ställföreträdare, när det gäller klagomål och förmögenhet. Även för ställföreträdare är könsskillnaderna små om man ser till vilka som tar uppdrag eller tittar på skillnader i arvode.

Framtida utmaningar

Under 2017 kommer troligen antalet ärenden med ensamkommande barn att minska ytterligare. Migrationsverkets prognos är 2400 ensamkommande barn för hela riket. Prognosen är dock väldigt osäker; antalet människor på flykt har inte minskat. Förändringar i politik gällande gränskontroller och i migrationsöverenskommelsen mellan Turkiet och EU kan snabbt göra att antalet ensamkommande barn åter ökar.

Det finns ett lagförslag om åldersbedömning tidigare i asylprocessen, som föreslås träda i kraft den 1 maj 2017. Tidigare åldersbedömningar skulle kunna innebära att ungdomarna har god man kortare tid, eftersom godmanskapet upphör i det fall att ungdomen skrivs upp i ålder till över 18 år.

Det finns även ett förslag om ett nytt ersättningssystem för mottagande av ensamkommande barn och vuxna som föreslås träda i kraft den 1 juli 2017. Beslut är ännu inte fattat men om förslaget går igenom kommer det att få stor påverkan på nämndens ekonomi. Förslaget innebär att socialtjänsten i anvisningskommunen förmedlar en schablonersättning till överförmyndarverksamheten. Om överförmyndarnämnden skulle få del av halva schablonen skulle det saknas kostnadstäckning för drygt 5 miljoner kronor för andra halvåret 2017. I dagsläget återsöker nämnden kostnader från Migrationsverket men om förslaget blir verklighet kommer nämnden att behöva göra upp fördelning av schablonen med de cirka 150 kommuners socialtjänster som har barn placerade i de sex kommunerna. Detta skulle bli väldigt administrativt krävande.

Sveriges kommuner och landsting kommer inom kort av regeringen, att begära en översyn av föräldrabalkens regler, där frågan om professionella ställföreträdare finns med. Att frågan om professionella ställföreträdare närmare regleras i lag är mycket viktigt för planeringen av rekrytering till de svåraste uppdragen framöver.

Den 1 juli 2017 kommer en lag om framtidsfullmakter att träda i kraft. Lagen ger den enskilde möjlighet att, när hen fortfarande är frisk, utse någon som kan ha hand om personliga och ekonomiska angelägenheter om hen senare i livet skulle behöva hjälp. På sikt skulle detta kunna innebära att behovet av gode män för äldre personer minskar.

Verksamhetsplan 2016 Uppsala kommun

Uppföljning helår 2016: 2016-12-31 *Organisation:* 5500 - Överförmyndarnämnden (ÖFN)

Begrepp som används i verksamhetsplanen

INRIKTNINGSMÅL handlar om kommunfullmäktiges mål i Mål och budget. Nämnden kan också komplettera med egna inriktningsmål. Nämnden baserar sina egna inriktningsmål på exempelvis statliga krav eller kommunala program och policyer. Inriktningsmålen ska alltid kunna följas upp och utvärderas.

UPPDRAG handlar om kommunfullmäktiges uppdrag till nämnden i Mål och budget. Nämnden kan här också ge egna uppdrag till förvaltningen.

SERVICENIVÅER handlar om krav som ställs på nämnden från exempelvis staten på handläggningstider eller omfattning av nämndens service. Nämnden kan här också ställa egna krav på den service som ges inom nämndens ansvarsområden. Servicenivåerna handlar i så fall om sådant som nämnden tycker är särskilt viktigt för medborgare eller verksamheter.

STATSBIDRAG OCH RIKTADE SATSNINGAR handlar om statsbidrag som nämnden avser att söka och om kommunfullmäktiges riktade satsningar. Statsbidrag/riktade satsningar bör i så hög grad som möjligt knytas till verkställandet av ett mål, ett uppdrag eller en servicenivå.

NÄMNDENS BUDGET utgår från Mål och budget och preciseras i nämndens detaljbudget. Nämnder som har både en systemledarroll och en egenregi redovisar budgeten separat för de båda rollerna.

NÄMNDENS STRATEGIER visar nämndens långsiktiga vägval för hur den ska nå sina mål. Strategierna synliggör med andra ord nämndens politik. Strategier för att öka jämställdheten ska alltid övervägas. Nämnden tar i sina strategier även hänsyn till kommunens program och policyer. Nämnden kan i beskrivningen av sina strategier visa vad som behöver göras även bortom 2016 för att sätta in åtgärderna i ett sammanhang.

NÄMNDENS ÅTGÄRDER visar vilka initiativ nämnden tar för att förverkliga sina strategier, uppdrag och servicenivåer. Det kan exempelvis handla om att nämnden gör riktade satsningar, fattar nödvändiga beslut, tillsätter en utredning eller startar en försöksverksamhet. Åtgärder för att öka jämställdheten ska alltid övervägas. För nämnder som har både en systemledarroll och en egenregi behöver det framgå om åtgärden enbart gäller för egenregin eller om den gäller alla.

KONSEKVENSER AV ÅTGÄRDERNA visar både vilka konsekvenser åtgärden får för medborgare, verksamheter och medarbetare samt eventuella ekonomiska konsekvenser (kostnader eller besparingar).

Inledning

Nämndens ansvarsområden

Överförmyndarnämnden i Uppsala län (ÖFN) bildades den 1 januari 2011 efter beslut i kommunfullmäktige i Uppsala, Knivsta, Heby, Tierp, Älvkarleby och Östhammars kommuner. Nämnden har Uppsala kommun som värdkommun. Som gemensam nämnd tillsammans med flera kommuner har överförmyndarnämnden ett ansvar både för verksamhetens inriktning som dess genomförande.

Överförmyndarnämnden är en kommunal tillsynsmyndighet. Överförmyndarnämnden utövar, i enlighet med föräldrabalken (1949:381) förmynderskapsförordningen (1995:379) samt lagen om god man för ensamkommande barn (2005:429) tillsyn över gode män, förvaltare och förmyndare. Tillsynen ska verka för att den som har ställföreträdare i form av god man, förvaltare eller förmyndare inte drabbas av rättsförluster.

Nämndens politiska plattform

Överförmyndarnämndens tillsyn ska verka för att den som har ställföreträdare i form av god man, förvaltare eller förmyndare inte drabbas av rättsförluster.

Syfte med nämndens verksamhetsplan och budget

Verksamhetsplanen beskriver hur nämnden ska förverkliga kommunfullmäktiges övergripande styrdokument Mål och budget 2016-2018. Nämndens budget visar hur nämnden fördelar de ekonomiska resurser som den tilldelats i Mål och budget

Verksamhetsplanen visar hur nämndens politik bidrar till att uppfylla de krav som ställs genom:

- Inriktningsmål
- Uppdrag
- Servicenivåer
- Statsbidrag och riktade satsningar
- Budget

I samband med att nämnden beslutar om sin verksamhetsplan och budget beslutar den även om sin plan för intern kontroll. Det är förvaltningens uppgift att omsätta dessa planer i praktiken. Nämnden följer upp sin verksamhetsplan och budget i samband med kommunens gemensamma uppföljning per april, delårsbokslutet per augusti och årsbokslutet.

Inriktningsmål

Mål

God service, enkelhet och korta handläggningstider präglar kommunens kontakter med företag, ideell sektor samt kommuninvånare.

Kommentar:

Utvecklingen av e-tjänster hade kunnat bli mer lättillgänglig för medborgarna med ett mer modernt verksamhetssystem. E-tjänster finns dock på plats för alla stora åtgärder som en ställföreträdare kan ställas inför förutom årsräkning vilket är en brist. Handläggningstiderna har hållits under perioden förutom några få fall.

Nämndens strategi för att nå målet

Nämnden har utvecklat en enklare e-tjänst så att ställföreträdare kan ansöka om samtycke i tillståndsärenden såsom fastighetsförsäljning och uttag från överförmyndarspärtrat konto. Under år 2016 kommer en e-tjänst för att lämna in redogörelser för god man till ensamkommande barn bli färdig. Nämnden erbjuder en rad blanketter för att förenkla för den som vill vända sig till förvaltningen. Det finns även mycket information på förvaltningens webbsida. Under år 2015 har ett reviderat informationsmaterial angående god man och förvaltare tagits fram för den som själv funderar på att han eller hon behöver god man eller förvaltare, är anhörig eller funderar på att bli ställföreträdare. Under år 2016 kommer ett informationsmaterial angående god man för ensamkommande barn att tas fram. Förvaltningen har dagliga telefontider och besökstider samt nås via e-post. Förvaltningen har handläggningstider för de flesta ärenden som kan aktualiseras hos nämnden.

Kommentar:

Nämnden har utvecklat en enklare e-tjänst så att ställföreträdare kan ansöka om samtycke i tillståndsärenden såsom fastighetsförsäljning och uttag från överförmyndarspärtrat konto. En e-tjänst för att lämna in redogörelser för god man till ensamkommande barn har tagits fram under 2016. Nämnden erbjuder en rad blanketter för att förenkla för den som vill vända sig till förvaltningen. Det finns även mycket information på förvaltningens webbsida. Under år 2016 har ett informationsmaterial angående god man för ensamkommande barn tagits fram. Förvaltningen har dagliga telefontider och besökstider samt nås via e-post. Förvaltningen har handläggningstider för de flesta ärenden som kan aktualiseras hos nämnden.

E-tjänster

Konsekvens av åtgärden: Upplevs av många som ett enklare sätt att kontakta oss än via pappersblanketter.

Informationsmaterial

Konsekvens av åtgärden: Ett snabbt sätt att få en bild av vad en god man till ensamkommande barn kan göra samt vem som kan få del av hjälpen

Heltid ska vara en rättighet och deltid en möjlighet för kommunens medarbetare, samtidigt som delade turer motverkas i verksamheten.

Nämndens strategi för att nå målet

Samtliga medarbetare på förvaltningen som vill arbetar heltid. Målet är uppnått och inga åtgärder krävs. Det förekommer inte heller delade turer.

Uppsala kommun erbjuder attraktiva möjligheter och villkor som står sig väl i konkurrensen, jämfört med andra arbetsgivare.

Nämndens strategi för att nå målet

Lönevillkor och arbetsuppgifter för förvaltningens medarbetare är likvärdiga med andra jämförbara arbetsplatser i statliga och kommunala sammanhang. Målet är uppfyllt.

Medarbetare har förutsättningar att nå överenskommen prestation och engagera sig aktivt i verksamhetens utveckling. Utvecklingsvägar är kända och kommunicerade.

Nämndens strategi för att nå målet

Förvaltningens medarbetare deltar i verksamhetsutvecklingen och har stöd för att nå överenskommen prestation i diverse beslutstöd som instruktioner, checklistor och mallar. Förvaltningen skall under 2016 arbeta fram förvaltningsspecifika lönekriterier för att tydliggöra för den enskilde medarbetaren hur prestation värderas när lön sätts.

Kommentar:

De förvaltningsspecifika lönekriterierna är klara.

Lönekriterier

Konsekvens av åtgärden: Det blir tydligare för den enskilde medarbetaren hur prestation värderas när lön sätts.

Uppsala kommun ger förutsättningar för en god hälsa för hela befolkningen.

Kommentar:

Tillsättningen av god man och förvaltare kan leda till ökad hälsa för den enskilde och dess omgivning.

Barns och ungdomars delaktighet bidrar till att verksamheten anpassas till deras behov.

Kommentar:

Barn tillfrågas om att yttra sig i de ärenden där det är möjligt med hänsyn till barnets ålder och mognad.

Skillnader i levnadsvillkor för kommunens invånare jämnas ut.

Kommentar:

Nämndens verksamhet har ingen direkt påverkan på detta mål.

Uppsala kommun möjliggör för ett ökat utbud av bostäder och arbetstillfällen.

Kommentar:

Nämndens verksamhet har ingen direkt påverkan på detta mål.

Uppsala kommun är i framkant i miljö- och klimatomställningen. Utsläppen av växthusgaser minskar totalt sett, miljömålen uppfylls och åtgärder vidtas för anpassning efter förändrat klimat.

Kommentar:

Nämndens verksamhet har ingen direkt påverkan på detta mål.

Uppsala kommun är attraktiv för nyetableringar och företag.

Kommentar:

Nämndens verksamhet har ingen direkt påverkan på detta mål.

Uppsala kommun ska vara en av landets bästa landsbygdskommuner.

Kommentar:

Nämndens verksamhet har ingen direkt påverkan på detta mål.

Det förebyggande arbetet och tidiga insatser utvecklas inom kommunens alla verksamheter.

Kommentar:

Nämndens verksamhet har ingen direkt påverkan på detta mål.

Tillgänglighetsskapande åtgärder i kommunens bostadsområden minskar behovet av särskilda boendeformer.

Kommentar:

Nämndens verksamhet har ingen direkt påverkan på detta mål.

Uppsala kommun erbjuder fler människor med funktionsnedsättning arbete och sysselsättning.

Kommentar:

Förvaltningen har inget aktivt arbete med detta.

Inflytande och delaktighet inom välfärden ökar för Uppsalaborna.

Kommentar:

Nämndens verksamhet har ingen direkt påverkan på detta mål.

Uppdrag

Arbeta med jämställdhetsintegrering utifrån den beslutade CEMR handlingsplanen i all kommunal service och i den kommunala organisationen.

Deltar med representant i de träffar som anordnas av kommunens jämställdhetsstrateg samt gör de uppdrag som där ges.

Konsekvens av åtgärden: Förvaltningen jämställdhetsintegrerar verksamheten

Bevaka möjligheter att söka statlig finansiering för investeringar och löpande verksamhet.

Nämnden återsöker arvode till god man för ensamkommande barn samt tolkkostnader från Migrationsverket

Konsekvens av åtgärden: Kostnadstäckning ges för arvoden och tolk men inte för handlägningskostnader som inte går att återsöka

Granskning

Granskning av redovisningshandlingar ska ske i enlighet med den granskningsinstruktion som Överförmyndarnämnden i Uppsala län antar för 2016. Målet för granskningen för 2016 är att 100 % ska vara klart fram till den 1 oktober 2016. Ytterligare delmål ska vara 8 % till den 1 februari, 22 % till den 1 mars, 35 % fram till den 1 april, 55 % fram till den 1 maj, 70 % fram till den 1 juni, 80 % fram till den 1 juli och 90% fram till 1 september.

Uppföljning av målen ska ske vid korta morgonmöten en till två gånger i veckan. För granskargruppen finns en samordnare som har ansvarar för uppföljning och rapportering. För granskningen kommer extra resurser tas in som ska arbeta med granskning i perioden mellan den 18 januari till den 30 augusti.

Som ett led i granskningsarbetet ska det under året genomföras ett antal fördjupade granskningar. Dessa fördjupande granskningar kan vara en mer ingående kontroll av underlag för ställföreträdarens redovisning eller kontakt med den enskilde eller personer i hans nätverk (hemtjänst, boendepersonal m.fl.)

Granskningsmål 2016

Granskningsmål 2016

100 % 1 oktober

Delmål

8 % 1 februari

22 % 1 mars

35 % 1 april

55 % 1 maj

70 % 1 juni

80 % 1 juli

90% 1 september

Orsak till uppdraget: Årsräkningar behöver granskas i tid för att eventuella felaktigheter skall kunna upptäckas och rättsförluster för den enskilde undvikas.

Konsekvenser av uppdraget: Förstärkning med fler medarbetare för att nå granskningsmålen.

Kommentar:

Målet har inte nåtts eftersom förvaltningen fick fokusera på arbetet med ensamkommande barn i början på året och därför hamnade efter med granskningen av årsräkningar. Förvaltningen har kunnat ställa om till att avdela något mer resurser till granskning från augusti vilket gjort att en upphämtning varit möjlig. 84 % av alla årsräkningar var granskade den sista augusti. Samtliga årsräkningar var färdiggranskade i slutet av oktober.

Rekrytering av nya ställföreträdare

Under 2016 har överförmyndarförvaltningen som mål att rekrytera 80 personer som är intresserade av att ta uppdrag som god man eller förvaltare. Målet ska vara att rekrytera 40 nya gode män boende i Uppsala och Knivsta samt 10 stycken nya gode män i var och en av de övriga samverkanskommunerna. Vid rekrytering i Tierp\, Heby\, Östhammar och Älvkarleby ska om möjligt informationsmöten planeras lokalt och i samarbete med befintliga gode mansföreningar. Arbetet med en rekryteringsgrupp på förvaltningen som planerar och genomför särskilda rekryteringssatsningar skall fortgå.

Nämnden ser att det under en lång tid varit stora svårigheter för förvaltningen att rekrytera ställföreträdare till de allra svåraste uppdragen. Under 2016 skall därför utredas alternativ för att kunna rekrytera ställföreträdare i rimlig tid och med rätt kompetens även i dessa uppdrag.

Kommentar:

Rekryteringsmålen nåddes under 2016. Det har rekryterats 88 nya ställföreträdare dock har fördelningen mellan kommunerna inte varit jämn. Det innebär att målet i antal ställföreträdare är nått men inte avseende i vilken kommun dessa nya ställföreträdare bor. Utredning av alternativ väg att rekrytera ställföreträdare är gjord och en ny modell är tagen i bruk. 10 av förvaltningens äldsta ärenden har därmed blivit tilldelade ställföreträdare.

Rekryteringsmål

Orsak till uppdraget: För att kunna erbjuda ställföreträdare till nya uppdrag och byta ut ställföreträdare i pågående uppdrag behöver nya ställföreträdare rekryteras.

Konsekvenser av uppdraget: Personer i behov av ställföreträdare kan även fortsatt få hjälp.

Utredning alternativa vägar till rekrytering i de svåraste uppdragen

Orsak till uppdraget: De tar i dagsläget lång tid att rekrytera i de svåraste uppdragen\, flera månader upp till ett år har förekommit. När rekrytering väl lyckas är ställföreträdaren sällan kompetent nog att klara av uppdraget.

Konsekvenser av uppdraget: Även personer med stora hjälpbehov kan få ett adekvat stöd av en ställföreträdare.

Utredningar med anledning av klagomål på ställföreträdare

Överförmyndarförvaltningen tar emot och utreder klagomål på ställföreträdare. Utredningarna ska präglas av hög rättsäkerhet och förutsebarhet inför beslut. Utredning av klagomål skall påbörjas inom fem arbetsdagar.

Kommentar:

Under perioden har längre handläggningstider förekommit i enstaka fall. Det är dock en positiv trend vad gäller handläggares möjlighet att hålla handläggningstider. Ärenden med god man för ensamkommande barn har minskat vilket lett till en bättre arbetsbelastning.

Utredning av klagomål skall påbörjas inom fem arbetsdagar

Orsak till uppdraget: Utredning av klagomål är viktigt för att säkerhetsställa att ställföreträdarna är rättrådiga, erfarna och i övrigt lämpliga

Konsekvenser av uppdraget: Eventuell misskötsamhet hos en ställföreträdare upptäcks snabbt.

Registrering av allmänna handlingar och arkiv

Registrering av inkommande och utgående allmänna handlingar ska ske löpande och i ärendesystemet Wärna. I oktober 2016 ska avsättas en heldag för arkivvård. Arkivering och dokumenthantering ska ske i enlighet med överförmyndarnämndens arkivplan.

Kommentar:

Arbetet har gått enligt plan.

Arkivdag

Orsak till uppdraget: För att säkerhetsställa att arkivering och dokumenthantering sker i enlighet med arkivplan.

Konsekvens av uppdraget: God ordning i arkivet.

E-förvaltning

För att möjliggöra en vidareutveckling av e-tjänster inom överförmyndarnämndens verksamhetsområde krävs en investering i ett nytt verksamhetssystem. Beslut om vilket verksamhetssystem som skall väljas bör tas under 2016. Byte av verksamhetssystem ska samordnas med Kommunledningskontor och staben för IT. Arbetet med e-tjänster fortsätter under 2016.

Kommentar:

Fortsatt utredning har skett om övergång till nytt verksamhetssystem. Analysen har dock stannat vid att det inte finns något lämpligt verksamhetssystem att byta till just nu. Fortsatt bevakning av verksamhetssystem som skulle kunna vara aktuell med vissa förändringar.

Beslut om vilket nytt verksamhetssystem som skall användas

Orsak till uppdraget: Ett nytt verksamhetssystem krävs för att använda e-tjänster fullt ut. Nuvarande verksamhetssystem erbjuder inte heller möjlighet till att följa ärendena som inkommer.

Konsekvenser av uppdraget: Bättre service till ställföreträdare och effektivare handläggning på förvaltningen.

Lokal närvaro

Den lokala närvaron i alla samverkande kommuner motsvarar behovet. Kontoret ska synliggöra verksamheten i alla samverkande kommuner internt och externt. Genom annonsering i lokal media skapa intresse för uppdragen som ställföreträdare.

Kommentar:

Bokade besök i samverkans kommunerna vid behov, lokala rekryteringsmöten och annonsering i lokala annonsblad.

Servicenivåer

Samtycke

För en ställföreträdare finns ett begränsat antal beslut som kräver samtycke från överförmyndarnämnden. Allmänt för dessa beslut gäller att de ska behandlas rättssäkert och effektivt.

Kommentar:

Handläggningstiderna har hållts i stort under perioden. Det har varit viss eftersläpning på grund av inströmningen av ensamkommande barn under våren. Stickprover i samband med uppföljning av internkontrollplan visar att samtliga stickprovsärenden handlagts inom ramen för handläggningstiderna.

En ansökan om uttag från överförmyndarspärtrat konto skall behandlas inom 3 arbetsdagar. Enansökan om uttag från överförmyndarspärtrat konto skall behandlas inom 3 arbetsdagar från det att en komplett ansökan lämnades in. Om ansökan inte kan medges inom den tiden skall en underrättelse skickas till sökande inom sammatid.

Nämndens åtgärder för att upprätthålla servicenivån: Inga åtgärder nödvändiga

Beslut i övriga tillståndsärenden skall lämnas inom sju arbetsdagar från det att en komplett ansökan har inkommit.

Övriga tillståndsärenden; köp och försäljning av fastigheter och bostadsrätter\, arvskiten\, pantsättningar\, lån och kapitalplaceringar. Beslut i ärendet skall lämnas inom sju arbetsdagar från det att en komplett ansökan har inkommit.

Nämndens åtgärder för att upprätthålla servicenivån: Inga åtgärder nödvändiga.

Kompletteringar av ansökningar om samtycke som inte är fullständiga skall göras inom 3 arbetsdagar.

Nämndens åtgärder för att upprätthålla servicenivån: Inga åtgärder nödvändiga.

Anordnande av godmanskap eller förvaltarskap

Efter en ansökan om god man eller en anmälan om att en enskild är i behov av en sådan skall den enskilde ha fått en god man eller förvaltare utsedd inom 90 dagar. Detta gäller i de fall där överförmyndarförvaltningen inte anser att den enskildes behov kan tillgodoses på ett mindre ingripande sätt.

God man eller förvaltare utsedd inom 90 dagar

Efter en ansökan om god man eller en anmälan om att en enskild är i behov av en sådan skall den enskilde ha fått en god man eller förvaltare utsedd inom 90 dagar. Detta gäller i de fall där överförmyndarförvaltningen inte anser att den enskildes behov kan tillgodoses på ett mindre ingripande sätt.

Nämndens åtgärder för att upprätthålla servicenivån: Utredda alternativa vägar för att rekrytera i de svåraste ärendena.

Konsekvenser av åtgärderna: Den enskilde får hjälp av god man eller förvaltare inom rimlig tid.

Kommentar:

Det finns fortfarande ärenden som är äldre än 90 dagar dock finns påbörjade åtgärder på alla de områden som identifierats som anledning till att ärendena blivit äldre än 90 dagar.

Anordnande av godmanskap för ensamkommande barn

God man för ensamkommande barn skall förordnas inom två veckor.

Efter ett en ansökan om god man för ensamkommande barn är komplett skall god man förordnas inom två veckor. Komplettering av en ansökan eller anmälan som inte är komplett skall göras inom tre arbetsdagar.

Nämndens åtgärder för att upprätthålla servicenivån: Personalförstärkning och ytterligare rekryteringssatsningar.

Konsekvenser av åtgärderna: Den enskilde får hjälp av god man inom rimlig tid.

Kommentar:

Tillgång på god man till ensamkommande barn är numera god och från och med att ansökan är komplett tar det aldrig mer än en vecka att förordna god man till ett ensamkommande barn.

Statsbidrag och riktade satsningar

Statsbidrag

Nämnden återsöker arvode för god man till ensamkommande barn

Kommentar:

Återsökning görs kontinuerligt.

Riktad satsning

Fortsätta arbetet med att hitta nya vägar att rekrytera gode män och förvaltare som startades under 2015.

Kommentar:

Arbetet har fortsatt under 2016. Nämnden har godkänt flera professionella ställföreträdare vilket underlättat vid rekrytering.

Erbjuda möjlighet till enklare e-tjänst i form av blanketter som kan signeras med en säker signatur.

Kommentar:

E-tjänsterna som signeras med bank-id är på plats.

Insatser för att tillförsäkra att en rättssäker handläggning för ärenden med ensamkommande barn bibehålls, trots kraftigt ökande ärendetillströmning.

Kommentar:

Processer och rutiner har setts över.

Handläggare på överförmyndarförvaltningen utbildas i hedersrelaterat våld och förtryck.

Kommentar:

En handläggare har deltagit i ett seminarium och sedan vidareutbildat handläggargruppen.

Överförmyndarnämnden
Kommunstyrelsen i berörda kommuner
Kommunfullmäktige – för kännedom
Kommunrevisionen i berörda kommuner – för kännedom

Granskning av överförmyndarnämnden

Kommunrevisionen i Uppsala har gett KPMG i uppdrag att genomföra en granskning av överförmyndarens verksamhet.

Överförmyndarnämnden har en myndighetsutövande roll och ingriper mycket påtagligt i den enskilda individens liv. Härigenom är det av stor vikt med en väl fungerande verksamhet som kan garantera individernas rättssäkerhet.

I granskningsrapporten finns under avsnitt 23 - Sammanfattning och rekommendationer. Nämnden bör ta ställning till våra rekommendationer.

Revisionen begär yttrande över bifogad granskning, senast 2017-03-30 utifrån följande frågeställningar;

- Med avseende på den genomförda granskningen vilka åtgärder föreslår ni att genomföra i syfte att komma tillrätta med de påtalade bristerna?
- Under vilken tidsperiod avser ni att genomföra dessa åtgärder?
- Hur kommer ni att avläsa effekten av dessa åtgärder?
- Hur kommer dessa åtgärder att påverka innehållet på nästa revision av internkontrollplanen?
- Om ni inte anser att revisionens granskning behöver besvaras eller att den har aktuell bäring på ert nuvarande arbete vänligen utveckla skälen till er bedömning

För kommunrevisionen

Cecilia Hamenius

ordförande

Uppsala kommuns revisorer

Granskning av
överförmyndarverksamheten

Revisionsrapport

Innehåll

1.	Bakgrund	3
2.	Syfte	3
3.	Avgränsning	4
4.	Revisionskriterier	4
5.	Metod	5
6.	Överförmyndarverksamhet	5
6.1	Nationell lagstiftning	5
7.	Uppdrag	5
7.1	Förmynderskap	6
7.2	Godmanskap och förvaltarskap	6
8.	Ekonomisk redovisning	7
9.	Organisation	8
10.	Bemanning	8
11.	Verksamhetsmått	9
12.	Styrdokument	9
12.1	Verksamhetsreglemente	9
12.2	Delegation	10
12.3	Dokumenthanteringsplan	10
13.	Rättssäkerhet och intern styrning och kontroll	11
13.1	Interna kontrollplaner för överförmyndarens verksamhet	12
14.	Rekrytering och lämplighetsprövning	12
15.	Rutiner för granskning och samsyn	13

16.	Förvaring	15
17.	Utbildning och kompetensutveckling	15
18.	Klagomålshantering	16
19.	Vitesföreläggande	17
20.	Omprövning av förvaltarskap	17
21.	Revisionens aktgranskning	18
22.	Sammanfattande bedömning och rekommendationer	19

1. Bakgrund

Vi har av Uppsala kommuns revisorer fått i uppdrag att genomföra en granskning av överförmyndarens verksamhet. Revisorerna har i revisionsplanering för 2016 uppmärksammat risker beträffande överförmyndarnämndens verksamhet.

Överförmyndarnämnden har en myndighetsutövande roll och ingriper mycket påtagligt i den enskilde individens liv. Härigenom är det av stor vikt med en väl fungerande verksamhet som kan garantera individernas rättssäkerhet.

I enlighet med 19 kap. 1-2§§, Föräldrabalken (1949:381), är överförmyndarverksamhet obligatorisk i kommunerna. I varje kommun ska det finnas en överförmyndare eller en överförmyndarnämnd med uppgift att utöva tillsyn över förmyndares, förvaltares och gode mäns förvaltning. Överförmyndare/överförmyndarnämnd utses av kommunfullmäktige, (19 kap. 5 § FB), och står under tillsyn av länsstyrelsen, (19 kap. 17 § FB).

Överförmyndarnämndens/överförmyndarens uppdrag består i huvudsak i att verka för att de individer som själva inte kan ta vara på sin rätt, inte ska drabbas av rättsförluster. Detta sker genom att överförmyndarnämnden/överförmyndaren medverkar till att utse ställföreträdare där det är nödvändigt samt kontrollerar ställföreträdarens lämplighet och kompetens. En ställföreträdare kan vara en förmyndare, god man eller förvaltare.

2. Syfte

Rapporten syftar till att granska kommunens överförmyndarverksamhet. Följande avser rapporten besvara:

- Hur är verksamheten organiserad?
- Finns dokumenterade rutiner i syfte att säkerställa att uppdragen genomförs på ett rättssäkert sätt inom överförmyndarnämnden?
- Efterlevs gällande samverkansavtal vad avser efterlevnad av styrdokument?
- Finns dokumenterade rutiner för rekrytering av ställföreträdare?
- Hur säkerställs ställföreträdarnas lämplighet? (Vilka former av lämplighetsprövningar genomförs?)
- Sker fysiska möten med de som anmäler intresse till ett ställföreträdarskap?
- Erhålls samtycke innan lämplighetsprövning av intresserade ställföreträdare?

- Finns dokumenterade rutiner för granskning av årsräkningar?
- Finns rutiner som säkerställer samsyn i ärendehandläggningen?
- Finns det ett formaliserats samt systematiskt internkontrollarbete?
- Genomförs årliga risk- och väsentlighetsbedömningar?
- Finns dokumenterade rutiner för klagomålshantering?
- Finns dokumenterade rutiner för vitesföreläggande?
- Hur säkerställs nämndens kompetens?
- Hur säkerställs handläggarnas kompetens?
- Hur säkerställs verifiering av lämnade uppgifter i årsräkningarna? Genomförs det några stickprovskontroller?
- Erhåller ställföreträdarna tillräcklig med utbildning för att klara av sina uppdrag?
- Sker årliga omprövningar av förvaltare?
- Hanteras och förvaras akter på ett tillfredställande sätt?
- Aktgranskning

3. Avgränsning

Granskningen omfattar samverkanskommunernas överförmyndarverksamhet.

4. Revisionskriterier

Vi bedömer om rutinerna/verksamheten uppfyller:

- Föräldrabalken, (1949:381)
- Förmyndarskapsförordningen, (1995:379)
- Kommunallagen, (1991:900)
- Lokala föreskrifter

5. Metod

Studium och genomgång av relevanta styrdokument och beslutsunderlag. Intervjuer och avstämningar har genomförts med överförmyndarnämndens presidium, tre överförmyndarhandläggare samt chef för överförmyndarförvaltningen. Vidare har slumpmässigt utvalda personakter granskats.

Rapporten har faktagranskats av chef för överförmyndarförvaltningen.

6. Överförmyndarverksamhet

6.1 Nationell lagstiftning

Den kommunala skyldigheten att driva överförmyndarverksamhet regleras i *19 kap.*, i Föräldrabalken, där det antingen skall finnas en överförmyndare eller en överförmyndarnämnd som utses av kommunfullmäktige.

Sedan 2006 är det också möjligt att två eller fler kommuner har en gemensam överförmyndarnämnd, (*FB, 19 kap. 16 §*).

Överförmyndare eller ledamöter och ersättare väljs för fyra år, vilket innebär att kommunens val av antingen överförmyndare eller överförmyndarnämnd gäller under hela mandatperioden, där **organisatoriska förändringar** endast får ske i anslutning till en ny mandatperiod.

Antalet ledamöter och ersättare i en överförmyndarnämnd får ej understiga tre.

7. Uppdrag

Överförmyndarens/överförmyndarnämndens uppdrag består i huvudsak i att verka för att de individer som själva inte kan ta vara på sin rätt, inte skall drabbas av rättsförluster. Detta sker genom att överförmyndaren/nämnden medverkar till att utse ställföreträdare där det är nödvändigt samt kontrollerar ställföreträdarens lämplighet och kompetens. Härigenom har överförmyndarverksamheten en myndighetsutövande roll.

En ställföreträdare kan vara en *förmyndare*, *god man* eller *förvaltare* och har till uppgift att ta till vara "huvudmannens" intressen.

7.1 Förmynderskap

En ställföreträdare i egenskap av *förmyndare* företräder barn under 18 år. Barnets föräldrar är i första hand de legala förmyndarna och har ansvaret att förvalta barnets egendom. Överförmyndarverksamheten utövar tillsyn över föräldrar vars barn har tillgångar som överstiger åtta prisbasbelopp, (*prisbasbelopp för år 2016: 44 300kr*), (FB, 13 kap, 2§). Om ett barn har en förmögenhet som överstiger åtta prisbasbelopp (*354 400 kr för 2016*), är föräldrarna skyldiga att årligen lämna in en redovisning över barnets egendom till överförmyndaren/överförmyndarnämnden, enligt följande:

Föräldrabelagen, 13 kap, 3§:

”Inom en månad efter det att värdet på en omyndigs tillgångar överstigit det belopp som anges i 2 § första stycket skall föräldrarna ge in en förteckning över den omyndiges egendom till överförmyndaren”.

7.2 Godmanskap och förvaltare

En person som på grund av sjukdom, psykisk störning eller försvagat hälsotillstånd inte kan *bevaka sin rätt, förvalta sin egendom* eller *sörja för sin person*, kan få hjälp av en *god man* eller *förvaltare*.

God man

Godmanskapet är frivilligt, där huvudmannen **behåller sin rättshandlingsförmåga**, vilket innebär att ställföreträdaren i egenskap av god man skall inhämta huvudmannens samtycke innan han/hon vidtar en rättshandling, (FB, 11 kap, 4 §). Undantaget är om den enskildes tillstånd hindrar inhämtande av samtycke.

Huvudmannen kan när som helst begära att godmanskapet ska upphöra.

Förvaltare

Omyndigförklaring avskaffades 1989 och ersattes med förvaltare. *Förvaltare* är en tvångsåtgärd, där huvudmannen **förlorar sin rättshandlingsförmåga** över de delar som omfattas av förvaltarförordnandet.

Förvaltare avser de individer som är ur stånd att vårda sig själva eller sin egendom. Uppdraget kan anpassas till behovet och kan begränsas till att avse viss egendom, så som förvaltningen av en fastighet eller viss del av huvudmannens kapital. För att ett förvaltare skall upphöra krävs läkarintyg eller annan utredning som bekräftar att

huvudmannen inte längre är i behov av en förvaltare. Förvaltarskapet anses vara ett stort ingrepp i den personliga integriteten och skall **ärligen omprövas** av överförmyndaren/överförmyndarnämnden.

Föräldrabalken 11 kap, 7§:

”Om någon som befinner sig i en sådan situation som anges i 4 §, är ur stånd att vårda sig eller sin egendom, får rätten besluta att anordna förvaltarskap för honom eller henne. Förvaltarskap får dock inte anordnas, om det är tillräckligt att godmanskap anordnas eller att den enskilde på något annat, mindre ingripande sätt får hjälp.

Förvaltaruppdraget skall anpassas till den enskildes behov i varje särskilt fall och får begränsas till att avse viss egendom eller angelägenhet eller egendom överstigande ett visst värde.

Rätten får överlåta åt överförmyndaren att närmare bestämma uppdragets omfattning”.

8. Ekonomisk redovisning

Förmyndare, god man och förvaltare är skyldiga att genom en s.k. årsräkning redogöra för sin förvaltning av huvudmannens egendom, (FB, 14 kap. 15 §).

Redovisning över räkenskaperna skall täcka föregående kalenderår eller den del som ställföreträdaren har ansvarat för och skall styrkas med verifikationer.

Årsräkningen skall innehålla:

- Uppgifter om huvudmannens tillgångar i form av fastigheter, bostadsrätter, värdepapper och bankkonto/kontanter.
- Inkomster under redovisad period så som: Pension, lön, bostadstillägg, socialbidrag, handikappersättning, skatteåterbäring, arv, gåvor m.m.
- Skulder och utgifter.
- Tydlig sammanställning av inkomster och utgifter.
- Kontobesked för bankmedel och deponerade värdehandlingar samt intyg för andra medel.

En årsräkning skall inlämnas till överförmyndaren före den 1 mars varje år, (FB, 14 kap. 15 §).

9. Organisation

Iakttagelser

Uppsala kommun har tillsammans med Heby, Knivsta, Tierp, Älvkarleby och Östhammars kommuner ingått ett samarbetsavtal avseende en gemensam överförmyndarnämnd följt av ett gemensamt överförmyndarkansli.

Samarbetsavtalet och den gemensamma organisationen trädde i kraft i januari 2011. Uppsala kommun är värdkommun för det gemensamma överförmyndarkansliet och kansliet finns lokaliserad i Uppsala kommun. Av avtalet framgår att värdkommunen väljer ordförande och vice ordförande.

Avtalet löper tills vidare och kan sägas upp senast två år före innevarande mandatperiodens utgång.

Kommentarer

Av 8 § i avtalet, (Verksamhetsstyrning och budget), framgår bl.a. att: *Medlemmarnas kommunstyrelseordföranden utgör ett forum där medlemmarna i första hand skall verka för att träffa överenskommelser beträffande verksamheten och följa upp densamma.*

Bör beaktas att överförmyndarverksamheten är en självständig myndighet som inte kan lyda under någon annan myndighet. Därav är det överförmyndarnämnden som ansvarar för verksamhetsstyrningen och uppföljning av densamma samt innehar ett budgetansvar.

10. Bemanning

Iakttagelser

Personalen inom överförmyndarförvaltningen är anställda av Uppsala kommun, vilket innebär att Uppsala kommun är anställningsmyndighet och därmed innehar personalansvaret.

Vid tid för granskningen omfattar grundbemanningen 16,0 tjänster. Det finns planer på att utöka bemanningen med 3,0 heltidstjänster fr.o.m. årsskiftet.

Handläggarna bedömer nuvarande arbetsbelastning som normal. Det uttrycks dock att hösten 2015 och våren 2016 rådde en hög arbetsbelastning i och med den ökade flyktingströmmen.

11. Verksamhetsmått

Nedan redogörs för överförmyndarens verksamhetsmått under tre år i ett komparativt syfte:

Figur 11:1

Antal ärenden	2014	2015	2016 t.o.m 1 okt
Godmanskap	1799	1876	1860
Förvaltarskap	295	297	318
Förmyndarskap	631	664	717
Godmanskap ensamkommande flyktingbarn	227	1261	1372
Totalt	2952	4098	4267

12. Styrdokument

12.1 Verksamhetsreglemente

Ett verksamhetsreglemente utgör ett viktigt styrdokument, där uppgifter och ansvaret för verksamhetens olika delar fastställs och tydliggörs så som budgetansvar, PUL-ansvar, arkivansvar, delegationsrätt, säkerställande av intern kontroll etc.

Iakttagelser

Vi har tagit del av ett verksamhetsreglemente för den gemensamma överförmyndarnämnden, (antaget av samtliga samverkanskommuner under december månad 2010).

Kommentarer

Reglementet bör kompletteras med paragrafer som berör personuppgifter,

arkivhantering samt delegationsrätt. Ansvar och hanteringen av personuppgifter blir ännu viktigare i samband med *Dataskyddsförordningen* som träder i kraft under maj 2018. Därmed upphävs personuppgiftslagen i sin helhet. Vi bedömer förberedelser inför tillämpning av den nya lagstiftningen som viktiga för nämndens verksamhet.

12.2 Delegation

En delegationsordning har bl.a. till syfte att effektivisera verksamheten samt avlasta överförmyndarnämnden/överförmyndaren ifråga, där framförallt rutinärenden delegeras till tjänstemän. Delegering av arbetsuppgifter bidrar vidare till minskad sårbarhet inom verksamheten. Dock kan en alltför omfattande delegation till tjänstemän leda till en passivitet inom nämnden.

Iakttagelser

Det finns en delegationsordning för överförmyndarnämnden som har antagits av nämnde per 2016-06-20. Dagen delegationsordning innehåller en separat bilaga där samtliga vidaredelegationer till handläggarna framgår i form av personnamn.

Kommentarer

Vi rekommenderar att vidaredelegationer infogas i själva delegationsordningen samt att befattningar anges istället för personnamn. En grund till att ange befattningar är när personal slutar, byter funktioner och ny personal tillsätts, där detta ska inte kunna påverka delegationsordningens aktualitet.

Vid avstämning med förvaltningschefen framgår en medvetenhet kring ovan nämnda punkter, där delegationsordningen är under revidering och kommer att hanteras av nämnden under januari 2017. Detta bedöms som positivt.

12.3 Dokumenthanteringsplan

Ett dokumenthanteringsplan redogör för hanteringen av en myndighets handlingar, där registrering, placering, förvaring, och gallring av inkomna och upprättade handlingar ska framgå.

Iakttagelser

Av granskningen framkommer att nämnden har antagit en dokumenthanteringsplan, (kallad för bevarande- och gallringsplan), per 2015-01-19.

Av intervjuerna framgår att mot bakgrund av bristande tid sker ingen systematisk gallring.

Planen fastställer att vid gallring ska gallringsprotokoll upprättas.

Det råder enighet om att efterlevnad av dokumenthanteringsplanen är eftersatt.

Kommentarer

Vi bedömer att dokumenthanteringsplanen bör kompletteras med följande delar:

- Arkivansvarig bör framgå av planen.
- Arkivredogörare bör framgå av planen.
- Arkivbeskrivning i enlighet med arkivlagen bör fastställas.
- Placering av handlingar framgår av planen, dock inte förvaringsplats så som dagarkiv, närarkiv eller centralarkiv. Dessa rubriker bör tillföras planen.
- Ärendekategorierna bör utökas samt brytas ned i mer detaljerade ärendearter i syfte att förtydliga samt få med samtliga handlingar som förvaltningen hanterar. Vi kommer att delge förvaltningen goda exempel från andra kommuner i syfte att underlätta arbetet. Vidare kan gallringsråden från SKL och Riksarkivet nyttjas.

Efterlevnad av dokumenthanteringsplanen är bl.a. en viktig del för återsökning av handlingar samt hantering av sekretessbelagda handlingar. Vi bedömer att rutiner för ett systematiskt gallringsarbete bör fastställas, där detta är en del av upprätthållandet av huvudmännens rättssäkerhet.

Vi rekommenderar att gallring sker vid två tillfällen årligen.

13. Rättssäkerhet och intern styrning och kontroll

Överförmyndarnämnden/överförmyndaren har en myndighetsutövande roll och ingriper mycket påtagligt i den enskilde individens liv. Härigenom är det viktigt att det finns en väl fungerande **intern styrning och kontroll** av hela verksamheten i syfte att i första hand garantera individernas rättssäkerhet.

Ansvar för den interna kontrollen av kommunala verksamheter framgår av kommunallagen, (KL, 6 kap, 7 §):

”Nämnderna skall var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. De skall också se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

Detsamma gäller när vården av en kommunal angelägenhet med stöd av 3 kap. 16 § har lämnats över till någon annan. Lag (1999:621)”.

13.1 Interna kontrollplaner för överförmyndarnämndens verksamhet

Arbetet med upprättande av interna kontrollplaner bör föregås av genomförda risk- och väsentlighetsbedömningar som ska ligga till grund för framtagande av olika kontrollmål.

Iakttagelser

Granskningen visar att förvaltningen genomför årliga risk- och väsentlighetsbedömningar, där olika kontrollmål värderas. Utifrån genomförd risk- och väsentlighetsanalys upprättas årliga internkontrollplaner med tre till fem kontrollmål. Av intervju med presidiet samt förvaltningschefen framkommer att risk- och väsentlighetsanalysen genomförs tillsammans med nämnden.

Kommentarer

Vi bedömer det som positivt att nämnden är involverad i internkontrollarbetet, då det är nämnden som har det yttersta ansvaret för en fungerande intern kontroll.

Sammantaget bedömer vi internkontrollarbetet ligga på en tillfredsställande nivå. En rekommendation är att utöka antalet kontrollmål utifrån verksamhetens omfattning och karaktär, i syfte att minimera riskerna. I samband med faktakontrollen framkommer att nämnden har valt ut åtta kontrollmål för 2017, vilket bedöms som positivt.

14. Rekrytering och lämplighetsprövning

Gemensamt för en god man och förvaltare gäller att det är en rättrådig, erfaren samt lämplig person, (FB, 11 kap. 12 §). Föräldrabalken fastställer att innan någon förordnas till god man eller förvaltare ska hans eller hennes lämplighet kontrolleras i den utsträckning som behövs. Härigenom bör överförmyndaren/överförmyndarnämnden genomföra en lämplighetsutredning. Exempel på en sådan utredning kan vara kontroll genom belastningsregistret, Kronofogdemyndighetens register eller tagande av referenser i syfte att försäkra sig om ställföreträdarens lämplighet.

Iakttagelser

Vid tid för granskningen finns en fastställd rutin för rekrytering av ställföreträdare, dock saknas fastställsdatum.

Rekrytering sker i form av en intresseanmälan, där intresserade kan antingen via hemsidan eller brevlades skicka in en ansökan. Därefter skickas en kallelse till en informationsträff.

Personer under 23 år ombeds att motivera på vilket sätt de är lämpliga att åta sig ett uppdrag som god man eller förvaltare.

I samband med informationsträffen erhålls skriftliga samtycken till registerkontroll. Av granskningen framkommer att lämplighetskontroller genomförs via Rikspolisstyrelsens belastningsregister, Kronofogdemyndigheten samt socialförvaltningens register.

Vidare får de deltagare som önskar gå vidare i rekryteringsprocessen låna hem en handbok som ger en närmare beskrivning av uppdraget som god man och förvaltare.

Kommentarer

Rutinbeskrivningen för rekrytering av ställföreträdare bör kompletteras med ett fastställsdatum. I övrigt bedömer vi att det finns fungerande rutiner för rekrytering av ställföreträdare.

15. Rutiner för granskning och samsyn

Det är av stor vikt att det finns dokumenterade rutiner granskningsrutiner utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv, där granskningsarbetet inte ska vara avhängig den enskilda handläggarens noggrannhet.

Vidare är granskning av årsräkningar en central del i att bevaka huvudmannens rättssäkerhet. I majoriteten av fallen är det först genom årsräkningen som överförmyndaren kan upptäcka om en ställföreträdare missköter sitt uppdrag. Granskning av årsräkningar utgör en garanti för att huvudmannens tillgångar används på ett sätt som är till fördel för huvudmannen.

Iakttagelser

Vi har tagit del av dokumenterade rutiner för granskningar, antagen av överförmyndarnämnden per 2016-01-18. Rutinen har bl.a. till syfte att skapa en samsyn i granskningsarbetet.

Granskning av räkenskapsredovisningar delas upp i två kategorier i enlighet med antagen granskningsrutin: Normalgranskning och djupgranskning. Vid normalgranskningar ska en fastställd checklista följas och fyllas i samt bifogas respektive årsräkning.

Vid djupgranskningar ska samtliga poster i årsräkningen verifieras.

Av intervjuerna med professionen framgår att årligen väljs ut ca 90 ärenden som djupgranskas. Dock har detta inte genomförts under 2016 mot bakgrund av tidsbrist.

Vidare djupgranskas de årsräkningar som föregående år granskats med anmärkning men som inte har lett till entledigande av ställföreträdaren.

Det finns ingen fastställd rutin avseende djupgranskning av nyttillträdda ställföreträdare.

Nämnden har ett mål för 2016 vad avser granskning av årsräkningar, där samtliga årsräkningar ska vara färdiggranskade senast den 1 okt.

Granskningen visar att samtliga årsräkningar var färdiggranskade den 15 oktober, förutom en årsräkning där komplettering inväntas. Vidare finns ett tjugotal årsräkningar, där vitesförelägganden har utgått. Av avstämning med förvaltningschefen framgår att granskning av årsräkningar halkade efter p.g.a. att resurserna riktades mot ensamkommande barn och ungdomar. Det uttrycks att en svaghet i organisationen är att samtliga handläggare inte har kunskaper om granskningsarbetet och därmed inte kan granska. Det finns dock ambitioner att under 2017 utbilda de handläggare som idag inte kan granska.

Nytt mål för 2017 är att samtliga årsräkningar ska vara färdiggranskade senast den 1 september.

Kommentarer

Dagens metod för djupgranskning, där ca 90 akter väljs ut, tar ej hänsyn till de olika kategorierna av ställföreträdarskap, (godmanskap, förvaltarskap, förmyndarskap, godmanskap ensamkommande barn/ungdomar), där det finns en risk att vissa kategorier inte djupgranskas. Härigenom bör en rutin fastställas som garanterar att samtliga former av ställföreträdarskap inkluderas i urvalet av de akter som djupgranskas.

Vi anser att årsräkningar som berör *förvaltarskap* bör prioriteras. Detta utifrån att förvaltarskap är en tvångsåtgärd, där huvudmannen har fråntagits sin rättshandlingsförmåga. Härigenom finns ett större behov av att bevaka huruvida huvudmannens egendom förvaltas på ett bra sätt eller ej.

Vi bedömer vi att antalet djupgranskningar var för få i förhållande till antalet ärenden. Utifrån erhållen statistik från oktober månad skulle det innebära att ca 2,1 % av ärendena djupgranskas.

Vidare bör överförmyndarnämnden säkerställa att djupgranskningar kan ske årligen.

Vidareutbildning av de handläggare som idag inte kan granska bör prioriteras i syfte att uppnå en effektivitet i verksamheten.

16. Förvaring

Enligt arkivlagen skall handlingar förvaras på ett betryggande sätt, vilket innebär krav på fullgott skydd mot vatten, brand, förstörelse, stöld och olaga intrång.

Iakttagelser

Av granskningen framkommer att överförmyndarförvaltningen har ett eget arkiv som är brandsäkert.

Av intervjuerna framkommer att endast överförmyndarkansliets personal har tillgång till arkivet.

Kommentarer

Vi anser att förvaring av handlingar utifrån vad som har framkommit vid tid för granskningen sker på ett tillfredställande sätt.

17. Utbildning och kompetensutveckling

Utbildning för verksamma politiker inom överförmyndarverksamhet är lagstadgat, där länsstyrelsen har till uppgift att se till att utbildningen av överförmyndarna samt ledamöter och ersättare i överförmyndarnämnderna är på en tillfredställande nivå, (*FB, 19 kap. 17 §*).

Likaledes är det av stor vikt att säkerställa ställföreträdarnas kompetens och kunskaper, då de har en avgörande roll i huvudmännens vardag. Genom en lagändring som trädde i kraft januari 2015 ansvarar överförmyndarnämnden/överförmyndaren för att gode män

och förvaltare erbjuds den utbildning som behövs, (FB, 19 kap, 18 §).

Iakttagelser

Av granskningen framgår att handläggarna har deltagit i riktade utbildningsinsatser. Det uttrycks vidare att vid behov kontaktas kommunens jurister.

Vad gäller utbildning för nämndens ledamöter och ersättare framkommer av intervju med presidiet att nämnden i sin helhet har deltagit i en grundutbildning i början av mandatperioden. Vidare deltar presidiet i FSÖ:s, (Föreningen Sveriges Överförmyndare) årliga studiedagar.

Vad avser utbildningar för ställföreträdarna upphandlas kurser via Godmansföreningen som äger rum 4 gånger årligen. Förvaltningen anordnar även föreläsningar i egen regi 1-2 gånger årligen.

Av intervjuerna framgår att utvärderingar av Godmansföreningens utbildningar genomförs i syfte att säkra kvalitén.

Kommentarer

Vi bedömer utbildningsmöjligheterna och kompetensutvecklingen ligga på en tillfredsställande nivå, (se sid. 15 vad gäller utbildning av handläggarna inom granskningsarbetet).

18. Klagomålshantering

Iakttagelser

Granskningen visar att det finns dokumenterade rutiner för hantering av klagomål från huvudman, anhöriga eller ställföreträdare. Av intervju med professionen samt presidiet framgår en noggrannhet att följa rutinerna oavsett hur ett visst klagomål har kommit till nämndens eller förvaltningens kännedom.

Kommentarer

Rutinen för klagomålshantering bör kompletteras med ett fastsällesdatum.

19. Vitesföreläggande

Enligt föräldrabalken skall en *årsräkning* inlämnas till överförmyndaren före den 1 mars varje år.

En *förteckning* över förvaltd egendom ska inlämnas två månader efter förordnandet.

Vid utvidgning av omfattningen av god mans eller förvaltarens uppdrag skall *förteckning* över förvaltd egendom inlämnas inom en månad från beslutet.

Om en förordnad förmyndares, god mans eller förvaltares uppdrag har upphört, skall en *sluträkning* inlämnas inom en månad efter upphörande av uppdraget.

Iakttagelser

Av granskningen framkommer att det finns dokumenterade rutiner för vitesföreläggande avseende ej inlämnade årsräkningar, förteckningar och sluträkningar.

Rutinerna fastställer att vite utgår efter tre påminnelser.

Kommentarer

Rutinen för vitesföreläggande bör kompletteras med ett fastsällesdatum.

20. Omprövning av förvaltarskap

I enlighet med förmyndarskapsordningen ska överförmyndaren årligen granska samtliga förvaltarskap för att pröva om det finns skäl att ansöka om upphörande av förvaltarskapet.

Iakttagelser

Av länsstyrelsen tillsynsrapport, (hösten 2015), framgår en bristande hantering av

omprövning av förvaltarskap.

Kommentarer

Omprövning av förvaltarskap är en viktig del som berör huvudmännens rättssäkerhet och ska genomföras årligen. Av intervju med professionen framgår att sedan 2016 hanteras detta på ett korrekt sätt, där samtliga förvaltarskap omprövas årligen. Det framgår vidare att omprövningsunderlaget skickas ut till ställföreträdarna under april månad årligen.

21. Revisionens aktgranskning

Iakttagelser

I samband med revisionen har slumpmässigt utvalda akter granskats. Uppdrag som avser förvaltarskap har prioriterats. Då förvaring av akterna ej sker genom kategorisering av ställföreträdarskap ombads handläggarna att själva plocka fram de akter som avser förvaltarskap.

Följande noterades:

- Gällande checklistor vid granskning av räkenskapsredovisningar ifylls i olika grad av handläggarna. Detta signalerar om att samsyn i handläggningen bör ses över.
- Avsaknad av notering om justering i årsräkning i samband med godkännande. Vid godkännande av en årsräkning ska det av årsräkningens framsida framgå huruvida den har godkänns med korrigeringar eller ej.
- Avsaknad av omprövning av förvaltarskap.
- Ej ikryssad samtyckesruta i samband med anordnande av godmanskap.
- Avsaknad av aktomslag för ”anordnande och byte” eller avsaknad av förtydligande, (ej ikryssad ruta), av vad aktomslaget innehåller.
- Registerutdrag från polisens belastningsregister finns kvar i akten. Rutinen är enligt professionen att utdraget ska rivs efter genomförd kontroll, vilket är korrekt.

- Post-it lappar förekommer. Noteringar av vikt bör ske i form av en tjänsteanteckning och bifogas akten.

Kommentarer

Aktgranskningen påvisar att samsyn och enhetlig handläggning i granskningsarbetet bör ses över, förtydligas och förbättras. Av avstämning med förvaltningschefen framgår att nuvarande checklista som utgör en grund för granskningsarbetet ska omarbetas och förankras i organisationen. Likaså kommer vikten av samsyn i granskningsarbetet att lyftas och belysas.

Vad gäller avsaknad av omprövning av förvaltarskap i de granskade akterna framkommer att samtliga omprövningar har inkommit, dock ligger de på hög, där handläggarna inte har hunnit lägga in underlagen i respektive akt. Vidare ska nämnden fatta ett självständigt beslut inom ramen för samtliga förvaltarskapsärenden. Av avstämning med förvaltningschefen framgår att de kvarvarande omprövningarna kommer att beslutas av nämnden den 15 december. Vi bedömer att rutinerna avseende omprövning av förvaltarskap bör ses över snarast och förbättras.

Vi bedömer de olika aktomslagen för olika handlingar som en positiv åtgärd. Detta bidrar till en säkrare hantering av inkomna och upprättade underlag samt underlättar eftersökning av handlingar, vilket i sin tur bidrar till effektivitet i det dagliga arbetet. Dock är det av stor vikt att det finns en enhetlig struktur i akterna.

22. Sammanfattande bedömning och rekommendationer

Utifrån våra iakttagelser bedömer vi att följande punkter bör ses över:

- Vid en framtida revidering av samverkansavtalet bör formuleringen under 8 § ses över. Överförmyndarverksamheten är en självständig myndighet som inte kan lyda under någon annan myndighet. Därav är det överförmyndarnämnden som ansvarar för verksamhetsstyrningen och uppföljning av densamma samt innehar ett budgetansvar.
- Reglementet bör kompletteras med paragrafer som berör personuppgifter, arkivhantering samt delegationsrätt.
- Nämnden bör kartlägga dagens hantering av personuppgifter samt förbereda inför tillämpningen av *Dataskyddsförordningen*.

- Vi rekommenderar att vidaredelegationer infogas i själva delegationsordningen samt att befattningar anges istället för personnamn.
- Dokumenthanteringsplanen bör ses över och kompletteras, (se sid 11).
- En arkivbeskrivning bör arbetas fram.
- Rutiner för ett systematiskt gallringsarbete bör fastställas, där detta är en del av upprätthållandet av huvudmännens rättssäkerhet. Vi rekommenderar att gallring sker vid två tillfällen årligen.
- Rutinbeskrivningen för rekrytering av ställföreträdare bör kompletteras med ett fastställlesdatum.
- En rutin fastställas som garanterar att samtliga former av ställföreträdarskap inkluderas i urvalet av de akter som djupgranskas. Dagens metod för djupgranskning, där ca 90 akter väljs ut, tar ej hänsyn till de olika kategorierna av ställföreträdarskap, (godmanskap, förvalterskap, förmynderskap, godmanskap ensamkommande barn/ungdomar), där det finns en risk att vissa kategorier inte djupgranskas.
- En rekommendation är att införa en granskningsrutin avseende djupgranskning av nytilträdade ställföreträdare.
- Överförmyndarnämnden bör säkerställa att djupgranskningar kan ske årligen.
- Vidareutbildning av de handläggare som idag inte kan granska bör prioriteras i syfte att uppnå en effektivitet.
- Rutinen för klagomålshantering bör kompletteras med ett fastställlesdatum.
- Rutinen för vitesföreläggande bör kompletteras med ett fastsällesdatum.
- Samsyn och enhetlig handläggning i granskningsarbetet bör ses över, förtydligas och förbättras.
- Rutinerna avseende omprövning av förvalterskap bör ses över snarast och förbättras.
- En enhetlig struktur bör eftersträvas i akterna.

KPMG

Viktoria Bernstam
Revisor/juridisk sakkunnig

Bo Ädel
Kundansvarig